

16.11.2023

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2023/303
Toplantı Tarihi/Sayısı : 2.11.2023/218
Karar Numarası : 2023/841
Başvuran : M.T.
Başvuran Vekili : --
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : 1)Tut Belediye Başkanlığı
2) Tut Kaymakamlığı
Muhatap Adres : 1)Ayniye Mah. Zübeyde Hanım Cad. Tut/Adıyaman
2) Fethiye Mah. Emniyet Cad. No:51 Tut/Adıyaman

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; Adıyaman'ın Tut ilçesinde annesi ile ikamet eden ve 6/2/2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş ili merkezli depremlerden etkilenen başvuranın Adalet ve Kalkınma Partisi'ne (AK Parti) oy verdikleri için depremzedelere yapılan yardımlardan mahrum bırakıldıkları ve siyasi görüş temelinde ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Annesi ile Adıyaman'ın Tut ilçesinde ikamet eden iki depremzede olduklarını, okuma yazmalarının olmadığını ve hasta olduklarını, depremden dolayı ilçelerinde meydana gelen hasarın büyük olduğunu ve bu sebeple çok mağdur olduklarını,

b. Tut İlçe Belediyesinin Cumhuriyet Halk Partisi'nde (CHP) olduğunu ve AK Parti'ye oy verdikleri için yardımlardan mahrum bırakıldıklarını,

c. Tut İlçe Belediyesi ve Tut Kaymakamlığının yardım tırlarındaki malzemeleri siyasi kayırmacılık yaparak dağıttığını,

ç. Depremzede olarak kendilerine kömür, gıda, su yardımı yapılmadığını, açlığa mahkûm edildiklerini ve devletin gönderdiği hiçbir yardımı alamadıklarını,

d. Söz konusu durumun siyaset üstü bir konu olduğunu ve siyasi ayrımcılığa son verilerek gelen yardımların eşit şekilde dağıtılmasını talep etmektedir.

3. Muhatap Tut Belediye Başkanlığından alınan yazılı görüşte özetle:

a. 6/2/2023 tarihinde meydana gelen deprem felaketi sebebiyle Adıyaman Tut ilçesi merkez ve

köylerinin büyük hasar aldığı, depremden itibaren ortaya çıkan yıkımın ayrımcılık gözetilmeksizin tüm kurumların iş birliği ile aşılmaya çalışıldığı,

b. Deprem sonrası ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmak amacıyla devlet kurumları, belediyeler, gerçek ve tüzel kişiler, dernek ve vakıflardan gönderilen yardımların tek elden olağanüstü hal kaymakamı koordinesinde depolanarak hiçbir ayırım gözetilmeksizin muhtarlar ve diğer kamu görevlileri tarafından koordineli bir şekilde ulaştırıldığı,

c. İhtiyaç sahiplerinin Koordinatör Kaymakam ve İlçe Kaymakamı başta olmak üzere diğer kurum ve kuruluş görevlileri, siyasi parti temsilcileri ve muhtarların görüşü alınarak belirlendiği,

ç. Belediye bütçesinin kısıtlı olması sebebiyle deprem sonrasında Belediye tarafından ihtiyaç sahiplerine doğrudan herhangi bir ayni veya nakdi yardım yapılamadığı fakat Kaymakamlık ile koordineli şekilde gelen yardımların dağıtıldığı,

d. Yapılan yardımların sosyal marketler, sosyal giyim mağazaları aracılığı ile Kaymakamlık bünyesinde yürütüldüğü ve çalışmalar sonucu ulaşılamayan hiçbir vatandaşın olmadığı,

e. Başvuran tarafından dile getirilen iddiaların tamamen asılsız olduğu ve deprem felaketi sonrasında tüm vatandaşların her türlü ihtiyacının hiçbir ayırım gözetilmeksizin koordineli bir şekilde yerine getirildiği belirtilmektedir.

4. Muhatap Tut Kaymakamlığından alınan yazılı görüşte özetle:

a. 6/2/2023 tarihinde Merkez üssü Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçesi olan 7.7 ve 7.6 şiddetindeki depremler neticesinde İlçelerinde ağır hasar meydana geldiği,

b. Resmi Gazete’de yayımlanan, olağanüstü hal ilan edilmesine dair 9/2/2023 tarihli ve 1354 No’lu karara istinaden, Türkiye Afet Müdahale Planı kapsamında etki derecesi dördüncü seviye olarak ilan edilen depremler sonrasında illerde ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) merkezinde tüm afet gruplarının toplanarak ülke olarak teyakkuz halinde arama kurtarma çalışmalarına başlanıldığı,

c. Deprem sonrası yaşanan olumsuzlukların ivedi şekilde giderilmesi için Anayasa’nın 119’uncu maddesi ile 27/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu’nun 3’üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde 8/2/2023 tarihinden itibaren 3 (üç) ay süre ile *olağanüstü hal* ilan edilmesine ilişkin 6785 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı’nın 8/2/2023 tarihli ve 32098 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandığı ve 9/2/2023 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından kabul edildiği,

ç. Bu kapsamda Tut Kaymakamlığı AFAD Koordinasyon İzleme Merkezinin kurularak iş ve işlemlerin bu Merkez tarafından yürütülmesinin sağlandığı, vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayarak mağduriyet yaşamamaları için İlçede yakacak (odun, kömür ve ısıtıcı) dağıtım merkezi ile sosyal

marketlerin açıldığı ve vatandaşların sosyal marketlerde gıda ve giyim ihtiyaçlarını ücretsiz karşıladığı,

d. Açıklanan sebeplerle başvuranın iddia ettiği konuların gerçeği yansıtmadığı belirtilmektedir.

5. Muhatap görüş yazılarının başvurana iletebilmesi için başvuranın dilekçesinde belirttiği ve iletişim kurularak edinilen adreslerine tebligat çıkarılmışsa da muhatap görüş yazılarının başvurana tebliği gerçekleştirilememiştir. Çankaya İlçe Emniyet Müdürlüğünden istenen adres araştırmasından da sonuç alınmadığı için başvuranın okuma yazması olmadığı ve depremzede olduğu da göz önünde bulundurularak muhatap görüşlerinin tebliğ edilmesi ve bu görüşlere karşı görüşü alınmak amacıyla sözlü olarak dinlenmek amacıyla 18/8/2023 tarihinde hazır olmak üzere Kurumumuza davet edilmiştir. Başvuran davet üzerine 18/8/2023 tarihinde Kurum binasında hazır bulunmuş olup, Muhatap Tut Belediye Başkanlığı ve Tut Kaymakamlığının görüşleri kendisine elden tebliğ edilmiş; akabinde bu görüşlere karşı görüşü sorulmuştur.

6. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan görüşte özetle:

a. Depremden sonra Adıyaman ilinin Tut ilçesindeki Ziraat Bankasının bitişiğinde yardımların dağıtıldığı bir nokta belirlendiği, adres esasına göre yardımların Jandarma aracılığıyla dağıtıldığı,

b. Depremden sonra atanan koordinatör Kaymakam'ın yardımların dağıtılmasını organize ettiğini, bu Kaymakam'ın eski Belediye Başkanı'nın görev yaptığı dönemde köye yapılan bir depoyu yardımların dağıtım noktası (*sosyal market*) olarak belirlediği, dağıtım noktasının değişmesinden sonra yardımların daha kolay alınabildiği,

c. Depremden önce Ankara'da oturduğu, annesini ziyarete gittiğinde depreme yakalandığı, yardımlardan yararlanmak için tekrar ikametgâhını Adıyaman'a aldığını, depremden sonra ikametgâhını annesinin bulunduğu Fethiye Mahallesi'ne kaydettirdiği, deprem yardımlarını alan diğer kişilerden herhangi bir ikametgâh kriteri istenmezken kendilerine yardımda bulunulabilmesi için ikametgâhının Adıyaman'da olması gerektiğinin belirtildiği,

ç. Sosyal marketten sadece bir ceket ve bir bere alabildiği, Jandarma personelinin de daha önce kendisinin yardım almadığını fark ettiği ve sözlü olarak bunu kendisine söylediği,

d. Reşadiye Mahallesi Muhtarı ile konuştuktan sonra pirinç, çay gibi temel gıda malzemelerinden çok az bir yardım alabildiği, yakacak dağıtım merkezinden iki kere yakacak aldığı, annesinin evi yıkılmadığı için yardım olarak verilen kıyafetlerin geri alındığı ve bazı yardımlardan mahrum bırakıldığı,

e. Belediye ile farklı siyasi görüşlerde oldukları için kendilerine farklı muamelede bulunulduğu, annesinin ikamet ettiği yerde mevcut Belediyenin ve önceki Belediyenin de CHP Belediyesi olduğu, AK Parti'li oldukları için yardımlardan eşit düzeyde yararlanamadıkları,

f. Şikâyetini devam ettirdiği ve Kurumumuza yaptığı başvurusunu takip etmek istediği, başvurusunda şikâyet ettiği idari mekanizmalara karşı gizlilik talebinin devam ettiği belirtilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

7. Anayasa'nın başlangıç bölümünün 6'ncı paragrafında:

“Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu” belirtilmektedir.

8. Anayasa'nın “Kanun önünde eşitlik” başlıklı 10'uncu maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

9. Anayasa'nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.(...)”

10. Anayasa'nın “Devletin iktisadi ve sosyal ödevlerinin sınırları” başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

“Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.”

11. Anayasa'nın “Olağanüstü hal yönetimi” başlıklı 119'uncu maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Cumhurbaşkanı; (...) tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık ya da ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması hallerinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir. (...)”

12. Anayasa'nın “İdarenin bütünlüğü ve kamu tüzelkişiliği” başlıklı 123'üncü maddesi şöyledir:

“İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Kamu tüzelkişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur.”

13. Anayasa'nın “Mahalli idareler” başlıklı 127'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler

tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.(...)"

14. 6701 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendi şöyledir:

"Bu Kanunun uygulanmasında; (...) d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi ifade eder."

15. Mezkûr Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.(...)"

16. Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi uyarınca doğrudan ayrımcılık, bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri arasında sayılmıştır.

17. Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."

18. Kanun'un "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, "ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli olduğu" düzenlenmiştir.

19. Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç

veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.”

20. Kanun’un “İspat yükü” başlıklı 21’inci maddesi şöyledir:

“Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

21. 6701 sayılı Kanun’un “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında “Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.” hükmü bulunmaktadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre: “İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.” Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden siyasi görüş temeli ile bağlantılı olarak doğrudan ayrımcılık türünde ayrımcılığa maruz bırakıldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca başvuranın dilekçesinden söz konusu durumu birçok kez ilçe yöneticilerine dile getirdiği anlaşılmış ve deprem sebebiyle telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali göz önünde bulundurulurken mezkûr Kanun’un 17’nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen Kanun’a aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesi amacıyla ilgili tarafa başvuru şartı aranmamıştır. Bu çerçevede, başvurunun, Kurumumuzca esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirilmesine varılmıştır.

22. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde de özel olarak düzenlenmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinin (İHEB) 2’nci maddesi şöyledir: “Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir.” Beyanname’nin 21’inci maddesinin ikinci fıkrasında ise “Herkesin ülkesinin kamu hizmetlerinden eşit olarak yararlanma hakkı vardır.” hükmü yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi’nin 2’nci maddesinin ikinci fıkrasına göre “Bu Sözleşme’ye Taraf Devletler, bu Sözleşme’de belirtilen hakların ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ya da başka bir statü bakımından herhangi bir ayırım gözetilmeksizin uygulanmasını taahhüt ederler.” Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 14’üncü maddesine göre ise; “Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya

sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır.’’

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No:36042/97, 11/6/2002, para. 48 ve AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No:59140/00, 25/10/2005, para. 33). Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da AİHM içtihatlarına paralel olarak nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılmayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler, Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleyle tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

24. Eşitlik ilkesi hem başlı başına bir hak hem de diğer hak ve özgürlüklerden yararlanılmasına hâkim temel bir ilke olarak kabul edilmektedir. Anayasa'nın 10'uncu maddesi eşitlik ilkesinden faydalanacak kişiler ve ilkenin kapsamı konusunda bir sınırlama getirmemiştir. Anayasa'nın 11'inci maddesinde yer alan "*Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.*" hükmü uyarınca Anayasa'nın "*Genel Esaslar*" bölümünde düzenlenen eşitlik ilkesinin sayılan organlar, kuruluşlar ve kişiler açısından da geçerli olduğu açıktır. Bunun yanı sıra Anayasa'nın 10'uncu maddesinin son fıkrasında yer alan "*Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*" hükmü gereğince yasama, yürütme ve yargı organları ile idari makamlar eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağına uygun davranmakla yükümlüdür. Nitekim Anayasa'nın 10'uncu maddesine ilişkin Danışma Meclisi gerekçesinde, devletin organları ve idari makamların bütün işlemlerinde insanlar arasında ayırım yapmadan devlet faaliyetini yürütmek zorunda olduğu belirtilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, para. 41).

25. Hukuk devleti ilkesinin gereği, kamu hizmetinin herkese eşit bir şekilde sunulmasıdır. Bu husus, Anayasa'nın 10'uncu maddesinde yer alan "*kanun önünde eşitlik*" ilkesinin doğrudan yansımasıdır. Herkes, kamu hizmetinden yararlanmada eşittir. AYM, kamu hizmetini "*devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinlikler*" olarak tanımlamaktadır (AYM, E. 2013/88, K. 2014/101, 4/6/2014).

26. İdare hukuku alanında eşitlik ilkesinin uygulanması kamu hizmeti kavramı ile birlikte aktarılmaktadır. Buna göre eşitlik kamu hizmetinin genel ilkelerinden biridir. Bu çerçevede idare, kamu hizmetini dilediğine sunmakta özgür olmadığı gibi, eşit durumda bulunanlara eşit, farklı konumda bulunanlara da farklı biçimde sunmak zorundadır. Ayrıca kamu hizmetinin tarafsızlığı ilkesi, "*ayrımcılık*

yapmama” yükümlülüğünü de içinde barındırmaktadır (Danıştay 12. HD, 2009/5045 E. 2013/5796 K. 27/6/2013).

27. İdari faaliyet yürütülürken kurumsal olarak idarenin, kişilere belli bir siyasi görüşü dayatmayacak biçimde ve her türlü farklılıklara eşit mesafede durarak ilişki kurmaları, tarafsızlık ilkesinin bir gereğidir. Dolayısıyla, muhatap İdarenin bazı idari işlemlerini ortaya koyarken takdir yetkisi kullanmasının kaçınılmaz olduğu kabul edilmekle beraber, bu takdir yetkisinin hukuka uygun kullanılmasının hukuk devleti için son derece önem arz ettiği vurgulanmalıdır. Söz konusu açıklamalar ve evrensel hukuk ilkeleri bir bütün olarak dikkate alındığında, takdir yetkisinin ulusal ve uluslararası mevzuata uygun kullanılmasının şartlarından biri olan “eşitlik ilkesi” karşımıza çıkmaktadır (TIHEK, B. No: 2021/606, K. No: 2021/267, 1/11/2021, para. 17).

28. Anayasa’nın olağanüstü hal yönetimini düzenleyen “*Olağanüstü hal yönetimi*” başlıklı 119’uncu ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu’nun “*Olağanüstü halin ilanı*” başlıklı 3’üncü maddesinde Cumhurbaşkanının tabii afet hallerinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebileceği düzenleme altına alınmıştır. Bu kapsamda 6/2/2023 tarihinde Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçesi merkezli 7.7 büyüklüğünde ve Elbistan ilçesi merkezli 7.6 büyüklüğünde meydana gelen iki depremden sonra 8/2/2023 tarihli ve 32098 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6785 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile Anayasa’nın 119’uncu maddesi ile 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu’nun 3’üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde 8/2/2023 Çarşamba günü saat 01:00’den itibaren üç ay süreyle olağanüstü hal ilan edilmesine karar verilmiştir.

29. Somut olay kapsamında Adıyaman’ın Tut ilçesinde ikamet etmesi sebebiyle 6/2/2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş ili merkezli depremlerden etkilenen başvuran, depremedelere sunulan sosyal yardımlardan eşit şekilde yararlanamadığını ve siyasi görüş temelinde doğrudan ayrımcılığa maruz kaldığını iddia etmektedir. Bu çerçevede başvuranın sosyal yardımlardan yararlanmada karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını siyasi görüş sebebiyle engelleyen veya zorlaştıran farklı bir muamele olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

30. Siyasi görüş temelinde ayrımcılık, herhangi bir meşru gerekçe söz konusu olmaksızın, bir kişiye, yalnızca siyasi görüşleri nedeniyle haklar ve özgürlükler bağlamında diğer kişilerden farklı ve eşit olmayan bir muamele yapılmasıdır (TIHEK, B. No: 2021/1017, K. No: 2022/139, 1/3/2022, para. 21). Siyasi ve felsefi görüş temelinde ayrımcılık yasağı, mevcut siyasi ilkelere, sistem veya kurallara karşı görüşlerini ifade etme veya gösterilerde bulunma ya da en yalın haliyle farklı bir görüş ya da ideolojiye sahip olma nedeniyle ayrımcılıktan korunmayı sağlamayı amaçlamaktadır (Kevin Kitching, Non-Discrimination in International Law: A Handbook for Practitioners, Interights Press, Londra, 2005, s. 229). Uluslararası Çalışma Örgütü siyasi görüş temelinde ayrımcılığın tanımını ve kapsamını “*Kişilerin siyasi parti üyeliği ve siyasi, sosyo-politik ve ahlaki tutumları da dâhil, düşüncelerine karşı yapılan ayrımcılıktır.*” şeklinde ifade etmiştir (International Labour Organization (ILO), Eliminating

Discrimination in the Workplace, ILO Helpdesk No:5, 2006, s. 1).

31. Bu kapsamda öncelikle vatandaşlara sunulan sosyal yardımların hukuki dayanakları incelenecektir. 13/7/2005 tarihli ve 25874 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun “*Belediyenin Görev ve Sorumlulukları*” başlıklı 14’üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi şöyledir: “*Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla; (...) sosyal hizmet ve yardım (...) hizmetlerini yapar veya yaptırır.*” 5393 sayılı Kanun’un 14’üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir: “*Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir. Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur.*” Söz konusu düzenlemeler kapsamında Anayasa’nın 65’inci maddesi uyarınca Devletin sosyal alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getireceği ve 5393 sayılı Kanun’un belediyelerin görev ve sorumluluklarını düzenleyen 14’üncü maddesi uyarınca belediyelerin sosyal yardım hizmetlerini yapmak veya yaptırmakla görevli olduğu ve bu hizmetin yerine getirilmesinde öncelik sırasının, belediyenin mali durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirleneceği anlaşılmaktadır.

32. Kaymakamlıklar tarafından gerçekleştirilen sosyal yardımlar ise Kaymakamlıklar bünyesinde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca gerçekleştirilmektedir. 14/6/1986 tarih ve 19134 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu’nun amacı, fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlara yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir. 3294 sayılı Kanun’un “*Kapsam*” başlıklı 2’nci maddesinin dördüncü fıkrası ise: “*Her türlü acil durum ve afetten zarar görenler ve şehit yakınları ile gaziler ise, Fon Kurulu ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca belirlenecek kriter ve süreler çerçevesinde bu Kanun ile sağlanacak haklardan yararlandırılır.*” hükmünü amirdir. Bunun yanı sıra 25/5/1959 tarihli ve 10213 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun da afet sonrası gerçekleştirilecek sosyal yardım ve hizmetlere ilişkin düzenlemeler içermektedir. Kanun’un 1’nci maddesinde: “*Deprem (Yer sarsıntısı) (...) ve benzeri afetlerde; yapıları ve kamu tesisleri genel hayata etkili olacak derecede zarar gören veya görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar hakkında bu kanun hükümleri uygulanır.*” düzenlemesi yer almaktadır.

33. Somut olay kapsamında muhatap Kurum Tut Belediye Başkanlığı tarafından bütçe kısıtlı nedeniyle deprem sonrasında Belediye tarafından ihtiyaç sahiplerine doğrudan herhangi bir ayni veya nakdi yardım yapılamadığı fakat Kaymakamlıkla koordineli şekilde sosyal marketler ve sosyal giyim mağazaları aracılığıyla yardımların dağıtıldığı belirtilmiştir. Muhatap Tut Kaymakamlığı tarafından ise İlçe’de Tut Kaymakamlığı AFAD Koordinasyon İzleme Merkezi kurularak iş ve işlemlerin bu Merkez tarafından yürütülmesinin sağlandığı, vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayarak mağduriyet yaşamamaları için İlçe’de yakacak (odun, kömür ve ısıtıcı) dağıtım merkezi ve sosyal marketlerin açıldığı

ve vatandaşların sosyal marketlerden gıda ve giyim ihtiyaçlarını ücretsiz karşıladığının belirtildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra gerek muhatap Tut Belediye Başkanlığı gerekse de Tut Kaymakamlığından alınan görüş yazılarında başvuranın iddialarının gerçeği yansıtmadığı ifade edilmiştir. Bu sebeple iki Kurumun da afet sonrası yapılan sosyal yardımlara ilişkin açıklamalarının benzerlik taşıdığı anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 65'inci maddesi uyarınca Devletin sosyal alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getireceği ve 5393 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesi uyarınca belediyelerin sosyal yardım hizmetlerini belediyenin mali durumu dikkate alınarak yerine getireceği de göz önünde bulundurulduğunda Belediye bütçesinin kısıtlı olması sebebiyle Belediye tarafından ihtiyaç sahiplerine doğrudan herhangi bir ayni veya nakdi yardım yapılamaması fakat Kaymakamlıkla koordineli şekilde yardımların dağıtılması hususu olağan karşılanmıştır.

34. Ayrıca başvuranın muhatabın görüşüne karşı sunduğu görüşten; depremden önce Ankara'da oturduğu, annesini ziyarete gittiğinde depreme yakalandığı, yardımlardan yararlanmak için tekrar ikametgâhını Adıyaman'a aldırıldığı, depremden sonra ikametgâhını annesinin bulunduğu Fethiye Mahallesiine kaydettirdiği ve ikametini değiştirdikten sonra sosyal marketlerden ve yakacak dağıtım merkezinden bazı yardımlar aldığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda başvuranın, muhatap görüşüne karşı görüşünde Kurumumuza başvuru tarihinden sonra bazı yardımlardan yararlandığını doğruladığı ve Kurumumuza başvuru tarihinin depremin gerçekleşmesinden 8 gün sonra olduğu göz önünde bulundurulduğunda ülkemizde yaşanan büyük bir afet felaketinin ardından yardımların dağıtılması amacıyla belli bir organizasyon süresinin geçmesinin olağan olduğu değerlendirilmektedir.

35. Bu kapsamda ayrımcılık kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden, ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması oldukça güçtür. AİHM bu açıdan "*makul şüphe bırakmayacak*" bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkemeye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (AİHM, *Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan* [BD], B. No: 43577/98, 6/7/2005, para. 147). AİHM, ayrımcılık iddiasında bulunan başvuranın kendisine farklı muamelede bulunulduğunu Mahkeme önünde göstermesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrımcılığın ispat edilmiş sayılması için başvuran tarafından ileri sürülen deliller ve somut olayın özelliklerinin muamelede farklılığın olduğuna ilişkin makul şüphenin ötesinde bir ispat oluşturması gerekir. Mahkemeye göre Sözleşme'nin gerektirdiği ispat standardı, makul şüphenin ötesindeki ispattır (AİHM, *Velikova/Bulgaristan*, B. No: 41488/98, 18/5/1999, para. 92).

36. Somut olay çerçevesinde başvuranın bazı yardımlardan yararlandığını doğruladığı ve başvuranın siyasi görüş temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin soyut iddialar dışında iddiasını destekleyecek nitelikte bir delil sunamadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca başvuran, başvurusunun şikâyet ettiği idari mekanizmalara karşı gizli tutulmasını talep ettiğinden ve başvuranla yapılan görüşmeye rağmen gizlilik talebinin sürdürülmesini istediğinden muhatap Kurumlardan başvuranın iddialarına karşılık görüş isteme aşamasında başvuranın ismi ilgili Kurumlarla paylaşılmalıdır. Bu sebeple muhatap Kurumlar tarafından başvurana yardım yapılıp yapılamadığına veya başvurana yardım yapıldı ise bu yardımların

niteliğine ilişkin somut bir açıklama yapılması da mümkün olamamıştır. Açıklanan gerekçelerle somut olayın özelliklerinin muamelede farklılığın olduğuna ilişkin makul şüphenin ötesinde bir ispat oluşturmadığı ve 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesi uyarınca başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyamadığı değerlendirilmiştir.

37. Belirtilen sebeplerle dosya kapsamında yer alan tüm hususlar birlikte değerlendirildiğinde başvuranın sosyal yardımlardan yararlanmada siyasi görüş temelinde ayrımcılık yasağının ve eşit muamele ilkesinin ihlal edildiğini ispatlayamadığı ve siyasi görüş temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine

başvurulabileceğine,

2/11/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Alişan TIRYAKI
II. Başkan

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi
Ünal SADE
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-onaylıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi